

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка

Я. Б. Дропа

ФІНАНСОВИЙ АНАЛІЗ

Підручник

ЛЬВІВ
ЛНУ ім. Івана Франка
2025

УДК 336-047.44:005.52](075.8)
Д81

Рецензенти:

д-р екон. наук, проф. *І. Б. Хома*
(Національний університет "Львівська політехніка");

д-р екон. наук, проф. *З. М. Лободіна*
(Західноукраїнський національний університет);

д-р екон. наук, доц. *І. Я. Ткачук*
(Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича)

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Львівського національного університету імені Івана Франка
(протокол № 88/9 від 24 вересня 2025 р.)*

Дропа Я. Б.
Д81 Фінансовий аналіз : підручник / Я. Б. Дропа. – Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2025. – 336 с.
ISBN 978-617-10-0952-3

Підручник розроблено відповідно до робочої програми нормативної навчальної дисципліни "Фінансовий аналіз", подано короткі теоретичні відомості для розв'язання практичних завдань, розроблено тести і задачі, наведено приклади їх розв'язання та список літератури для підготовки до іспиту з цього курсу.

Для студентів, аспірантів, викладачів і практиків економічних спеціальностей закладів вищої освіти.

УДК 336-047.44:005.52](075.8)

ISBN 978-617-10-0952-3

© Дропа Я. Б., 2025
© ЛНУ ім. Івана Франка, 2025

ЗМІСТ

Перелік основних умовних позначень.....	5
Передмова.....	9
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ НА ПІДПРИЄМСТВІ	12
1.1. Теоретичні основи фінансового аналізу.....	12
Тести.....	16
1.2. Методи та прийоми фінансового аналізу	18
Тести.....	26
Задачі	27
Приклади розв'язування задач	32
1.3. Аналіз складу і джерел утворення майна підприємства	36
Тести.....	43
Задачі	45
Приклади розв'язування задач	49
Рекомендована література до розділу 1	51
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	53
2.1. Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства	53
Тести.....	59
Задачі	61
Приклади розв'язування задач	64
2.2. Аналіз рентабельності підприємства	68
Тести.....	72
Задачі	74
Приклади розв'язування задач	78
2.3. Аналіз фінансової стійкості підприємства.....	82
Тести.....	90
Задачі	92
Приклади розв'язування задач	98
2.4. Аналіз ліквідності та платоспроможності підприємства	101
Тести.....	105
Задачі	107
Приклади розв'язування задач	112
2.5. Аналіз ділової активності підприємства.....	115
Тести.....	121
Задачі	123
Приклади розв'язування задач	131
2.6. Аналіз оборотних активів та оборотного капіталу підприємства	136
Тести.....	146

Задачі	148
Приклади розв'язування задач.....	154
Рекомендована література до розділу 2.....	155

РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА 158

3.1. Аналіз грошових потоків підприємства	158
Тести.....	161
Задачі	163
Приклади розв'язування задач.....	169
3.2. Аналіз ефективності капітальних інвестиційних проектів	171
Тести.....	174
Задачі	176
Приклади розв'язування задач.....	192
3.3. Аналіз ефективності фінансових інвестицій.....	195
Тести.....	200
Задачі	202
Приклади розв'язування задач.....	204
3.4. Аналіз фінансових ризиків підприємства	206
Тести.....	211
Задачі	212
Приклади розв'язування задач.....	217
Рекомендована література до розділу 3.....	218

РОЗДІЛ 4. АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ПІДПРИЄМСТВА 221

4.1. Аналіз імовірності банкрутства підприємства.....	221
Тести.....	225
Задачі	227
Приклади розв'язування задач.....	235
4.2. Аналіз кредитоспроможності підприємства.....	241
Тести.....	247
Задачі	249
Приклади розв'язування задач.....	259
4.3. Комплексний аналіз фінансового стану підприємства.....	261
Тести.....	264
Рекомендована література до розділу 4.....	266

Практичні рекомендації до проведення лабораторних занять 267

Тематика лабораторних занять з курсу “Фінансовий аналіз”	267
Перелік розділів, які повинен містити Звіт про динаміку фінансового стану досліджуваного підприємства.....	269

Перелік питань для підготовки до іспиту

з курсу “Фінансовий аналіз”	271
-----------------------------------	-----

Список літератури.....	273
------------------------	-----

Додаток	275
---------------	-----

Предметний покажчик	331
---------------------------	-----

ПЕРЕЛІК ОСНОВНИХ УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

σ – середньоквадратичне відхилення;
 σ^2 – нижня напівдисперсія дисперсія;
 σ^2 – дисперсія;
 K_v – коефіцієнт варіації;
 $\bar{d}$ – середнє абсолютне відхилення;
 g – постійний темп зростання дивідендів;
 k – кількість днів календарного року (360, 365 або 366 днів);
 m – кількість разів нарахування відсотків на рік;
 n – кількість років дії проекту;
 p – ціна одиниці продукції;
 $p_1, p_2, \dots, p_n$ – ймовірність появи випадкової величини;
 q – кількість днів користування грошима (в індексах – обсяг реалізації продукції);
 r – річна відсоткова ставка;
 R – розмах варіації;
 $x_1, x_2, \dots, x_n$ – можливі значення випадкової величини;
 $X_{\max}, X_{\min}$ – максимальне, мінімальне значення варіаційної ознаки, відповідно;
 z – собівартість одиниці продукції;
 $\Delta IД$ – темпи витрачання коштів на інвестиційну діяльність;
 $\Delta ЧОД$ – темпи чистого руху коштів від операційної діяльності;
 A – активи;
 A_1 – абсолютноліквідні активи;
 A_2 – активи, що швидко реалізуються;
 A_3 – активи, що реалізуються повільно;
 A_4 – активи, що реалізуються важко;
 B_0 – початкові капіталовкладення;
ВДП – власні і прирівняні до них джерела формування запасів і затрат;
ВЗ – виробничі засоби;
ВОЗ – виробничі оборотні запаси;
ВК – власний капітал;
 $ВК_{на}$ – власний капітал, спрямований на фінансування необоротних активів;
ВЛА – високоліквідні активи;
ВНР – внутрішня норма рентабельності;
ВОК – власний оборотний капітал;
ВП (ЕВІТ) – валовий прибуток (прибуток до сплати відсотків та податків);
ВР – виторг від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг);

ГЗ – грошові засоби;
 ГП – грошовий потік (чистий прибуток + амортизація);
 Д – дивіденди;
 D_v – сплата дивідендів;
 ДЗ – дебіторська заборгованість;
 ДП – довготермінові пасиви;
 D_{ϕ} – фіксований дивіденд;
 ДФІ – довготермінові фінансові інвестиції;
 E_p – економічна рентабельність;
 ЕФВ – ефект фінансового важеля;
 $E_{\phi B_{ок}}$ – ефект фінансового важеля для оборотного капіталу;
 З – зобов'язання;
 ЗВДП – загальна величина основних джерел формування запасів і затрат;
 ЗЗ – запаси і затрати;
 ЗМ – запас міцності;
 ІП – індекс прибутковості;
 К – капітал;
 $K_{ал}$ – коефіцієнт абсолютної ліквідності;
 K_v – коефіцієнт важеля;
 КДЗ – коротко- та довготермінові зобов'язання;
 K_z – коефіцієнт завантаження оборотного капіталу;
 КЗ – кредиторська заборгованість;
 $K_{зл}$ – коефіцієнт загальної ліквідності;
 КЗМ – коефіцієнт запасу міцності;
 КЗт – поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги;
 КК – короткотермінові кредити та позики;
 $K_{квк}$ – коефіцієнт концентрації власного капіталу;
 $K_{ксп}$ – коефіцієнт структури позикових коштів;
 K_l – загальний коефіцієнт ліквідності;
 K_m – коефіцієнт мобільності;
 КМД – коефіцієнт маржинального доходу;
 $K_{об}$ – коефіцієнт оборотності оборотного капіталу;
 $K_{оба}$ – коефіцієнт оборотності активів;
 $K_{ов}$ – коефіцієнт операційного важеля;
 $K_{с/ц}$ – коефіцієнт співвідношення собівартості та ціни продукції;
 $K_{св}$ – коефіцієнт самофінансування;
 $K_{фв}$ – коефіцієнт фінансового важеля;
 $K_{фз}$ – коефіцієнт фінансової залежності;
 $K_{фн}$ – коефіцієнт фінансової незалежності;
 $K_{фр}$ – коефіцієнт фінансового ризику;
 $K_{фс}$ – коефіцієнт фінансової стійкості;

$K_{\text{шл}}$ – коефіцієнт швидкої ліквідності;
 $L_{\text{в}}$ – ліквідаційна вартість;
 $M(x)$ або $\bar{x}$ – математичне сподівання;
 МВ – майбутня вартість;
 МВНР – модифікована внутрішня норма рентабельності;
 МД – маржинальний дохід;
 НА – необоротні активи;
 НОА – неопераційні активи;
 НП – нерозподілений прибуток;
 ОА – оборотні активи;
 ОАЗ – оборотні активи звужені;
 ОА_в – виробничі оборотні засоби;
 $O_{\text{дз}}$ – оптимальний розмір дебіторської заборгованості;
 ОР – обсяг реалізації продукції в натуральному вираженні;
 П – пасиви;
 P_1 – найбільш термінові зобов'язання;
 P_2 – короткотермінові пасиви;
 P_3 – довготермінові пасиви;
 P_4 – постійні пасиви;
 ПА – привілейовані акції;
 ПК – позиковий капітал;
 ПМД – показник маржинального доходу;
 ПОК – позиковий оборотний капітал;
 ПП – поточні пасиви;
 ПР – прибуток до оподаткування;
 ПРА – прості акції;
 ПРП – прибуток від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг);
 ПФІ – поточні фінансові інвестиції;
 $R_{\text{вз}}$ – рентабельність виробничих засобів;
 $R_{\text{вк}}$ (ROE) – рентабельність власного капіталу;
 $R_{\text{к}}$ (ROA) – рентабельність підприємства (вкладеного капіталу);
 $R_{\text{рп}}$ – рентабельність реалізованої продукції;
 $R_{\text{св}}$ – рівень ставки відсотка;
 СВ – собівартість реалізованої продукції;
 $C_{\text{в}}$ – сплата відсотків;
 СЗВ – змінні витрати на одиницю продукції;
 СЗВК – середньозважена вартість капіталу;
 $C_{\text{подз}}$ – середній період обороту дебіторської заборгованості;
 $C_{\text{пп}}$ – ставка податку на прибуток підприємства;
 СПП – середній період протермінування платежів;
 СтК – статутний капітал;
 ТБ – точка беззбитковості;

ТБ_{гр.од.} – точка беззбитковості у грошових одиницях;
ТБ_{нат.од.} – точка беззбитковості у натуральних одиницях;
ТВ – теперішня вартість;
ТО – термін окупності проекту;
Т_{пр} – темп приросту;
Т_р – темп росту;
ФРод – фінансовий результат від операційної діяльності;
Ц – ціна одиниці продукції;
ЧКДЗ – чисті короткотермінові та довготермінові зобов'язання;
ЧП – чистий прибуток;
ЧП_{рп} – реінвестований прибуток;
ЧТВ – чиста теперішня вартість;
ЧФВ – чисті фінансові витрати.

ПЕРЕДМОВА

Уже четвертий рік поспіль економіка України функціонує в кризових умовах унаслідок повномасштабної війни, яка згубно відобразилася на усіх ланках фінансової системи та сферах суспільного життя. Значної шкоди військові дії завдали вітчизняним підприємствам, які втратили виробничі потужності, змушені були релокувати бізнес, освоювати нові ринки збуту та втратили великі розміри прибутків. Поява нових загроз та викликів спонукає суб'єктів господарювання застосовувати інноваційні методи управління та ухвалювати нестандартні рішення, що потребує набуття керівниками спеціальних вмінь і навичок.

Посилення євроінтеграційних процесів в Україні та значні перспективи виходу вітчизняного бізнесу на європейський ринок потребують від нього проведення якісного аналізу власних фінансових можливостей з метою оптимального нарощення виробничих потужностей й охоплення доступної частки на ринку з урахуванням появи можливих ризиків. Окрім того, потрібно постійно стежити за динамікою фінансового стану будь-якого підприємства, що дасть змогу виявляти сильні сторони його зміцнення та вчасно ідентифікувати потенційні загрози у цілях запобігання зниженню фінансової стабільності. Виконати окреслені завдання керівникам компаній допоможе ефективне використання інструментарію фінансового аналізу, який охоплює широкий набір методів та прийомів, що уможливають отримання необхідних результатів для ухвалення ефективних управлінських рішень у веденні бізнесу. Фінансовий аналіз дає змогу ідентифікувати чинники, які визначають досліджуване явище, розрахувати силу їхнього впливу на його зміни й визначити фактори, що впливають на нього негативно і містять приховані загрози. Результати такого аналізу є цінною інформаційною базою, використання якої допоможе уникнути несприятливої динаміки фінансового стану компаній, дасть змогу підвищити ефективність функціонування й стане запорукою зміцнення конкурентоспроможності на ринку.

З іншого боку, інформація про динаміку фінансового стану суб'єктів господарювання постійно цікавить зовнішніх користувачів (конкурентів і партнерів, потенційних інвесторів, фінансові установи, державні інститути тощо), які ухвалюють рішення щодо співпраці з підприємством у майбутньому або використовують результати аналізу для розроблення і проведення урядової фінансової політики.

Аналіз фінансового стану компанії потрібно проводити у розрізі кожної його складової окремо (рентабельність, ліквідність, платоспроможність, ділова активність, фінансова стійкість тощо) з використанням ефективних

прийомів, що дасть змогу отримати корисні результати за досліджуваний період. Водночас існує об'єктивна необхідність об'єднання результатів дослідження за кожним таким компонентом з метою їх відображення у єдиному комплексному показникові. Це допоможе сформуванню загального уявлення про фінансовий стан компанії в динаміці та створить інформаційне підґрунтя для його прогнозування.

Освітня компонента “Фінансовий аналіз” використовує теоретичний і практичний матеріал низки навчальних дисциплін (Економічний аналіз, Статистика, Фінансовий облік, Фінансова звітність, Фінанси підприємств, Інвестування, Управлінський облік, Економіко-математичне моделювання та основи економетрії), що допомагає суттєво розширити її інструментарій у напрямі збору, оброблення й аналізу фінансової інформації, розроблення адекватних прогнозів і формування обґрунтованих висновків щодо результатів проведених досліджень.

Структуру підручника побудовано з урахуванням вимог до викладання навчальних дисциплін як складових освітніх програм та потреб підприємницьких структур у напрямі проведення аналізу фінансового стану. Навчальна книга містить теоретичну складову у вигляді матеріалу для проведення лекцій, практичну компоненту у формі аналітичного індивідуального завдання та різні види контрольних замірів знань здобувачів вищої освіти (теоретичні питання, тести, задачі).

Підручник охоплює систематизацію умовних позначень, чотири розділи, рекомендації для проведення лабораторних занять, перелік питань для підготовки до іспиту, список літератури, предметний покажчик та додаток, у якому детально подано приклад оформлення аналітичного індивідуального завдання у вигляді аналізу фінансового стану підприємства. Кожен розділ містить декілька тем, які включають лекційний матеріал, тестові завдання, задачі та приклади їх розв'язання. Послідовність тем у підручнику відповідає запропонованому алгоритму аналізу фінансового стану компанії.

Теоретико-методологічні основи організації фінансового аналізу на підприємства висвітлено у першому розділі підручника, в якому розкрито сутність та роль фінансового аналізу у створенні інформаційної основи для ухвалення ефективних рішень керівниками компаній, систематизовано види аналізу фінансового стану та подано його інформаційну основу. Важливу роль у цьому розділі приділено логічним, статистичним та математичним методам і прийомам фінансового аналізу, які дають змогу оцінити вплив чинників на досліджуване явище у динаміці.

Другий розділ “Оцінка фінансової стабільності підприємства” присвячений аналізу стабільності фінансового стану компанії. У цьому розділі подано особливості аналізу прибутку і рентабельності; запропоновано підходи до оцінки абсолютної та відносної фінансової стійкості й способи розрахунку запасу міцності; визначено методи аналізу ліквідності, платоспроможності та ділової активності; розкрито специфіку оцінки поточних активів та

оборотного капіталу підприємницької структури. Особливу увагу у розділі приділено проведенню факторного аналізу прибутку від реалізації продукції та рентабельності реалізації у розрізі визначених чинників.

Особливості аналізу грошових потоків суб'єктів господарювання, визначення підходів до ухвалення обґрунтованих рішень щодо реалізації капітальних та фінансових інвестиційних проектів висвітлено у третьому розділі підручника "Аналіз інвестиційної діяльності підприємства". Окремим підпунктом виділено способи оцінювання фінансового ризику ділових одиниць на підставі застосування статистичних методів аналізу.

У завершальному розділі підручника "Аналіз фінансової привабливості підприємства" подано наукові підходи до визначення ймовірності банкрутства компанії на підставі застосування існуючих моделей; охарактеризовано алгоритми проведення оцінки кредитоспроможності вітчизняних підприємств на підставі рекомендацій Національного банку України. Значну увагу у цьому розділі приділено організації комплексного аналізу та прогнозуванню фінансового стану українських суб'єктів господарювання. Для цього розроблено власний інтегральний показник оцінки фінансового стану, який охоплює головні його критерії та дає змогу провести аналіз упродовж тривалого проміжку часу.

У підручнику вагому частку матеріалу відведено практичній складовій у вигляді сформованих задач до кожного параграфа розділу, які передбачають вирішення завдань різної складності щодо застосування методів і прийомів фінансового аналізу. Для кращого засвоєння матеріалу до кожної теми наведено приклади розв'язання запропонованих задач, які чітко структуровані з деталізацією на окремі етапи. З метою підвищення навиків застосування набутих знань на практиці у підручнику подано рекомендації для проведення лабораторних занять, які охоплюють детальний опис кожного етапу аналізу фінансового стану досліджуваного підприємства.

Крім того, у додатку подано приклади розрахунків у середовищі MS Excel усіх параметрів фінансового стану обраної компанії на підставі її офіційної фінансової звітності. Значну увагу під час оформлення індивідуального завдання приділено візуалізації отриманих результатів з метою підвищення їх наочності.

Підручник буде корисним для здобувачів професійної освіти та науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти фахового спрямування, спеціалістів-практиків, фінансових аналітиків, менеджерів усіх ланок, які досліджують проблеми організації та проведення фінансового аналізу діяльності суб'єктів господарювання.

Навчальне видання

ДРОПА Ярослав Богданович

ФІНАНСОВИЙ АНАЛІЗ

Підручник

Редактор *Руслана Спринь*
Комп'ютерне верстання *Світлани Сенік*
Дизайн обкладинки *Маргарити Білобринь*

Формат 70x100/16. Ум. друк. арк. 27,09. Тираж 300 пр.

Видавець та виготовлювач:
Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, м. Львів, 79007.
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи.
Серія ДК № 3059 від 13.12.2007 р.